

fellendülés

**AZ
ÜZLETI
CIKLUSOK**

Ludwig von Mises

recesszió

LUDWIG VON MISES

Az üzleti ciklusok

Fordította: Táborszki Bálint

Az üzleti ciklus, tehát a lázas gazdasági fellendülés, majd az azt követő depresszió újra meg újra ismétlődő periódusainak interpretációja, amelyet először a brit Currency School fogalmazott meg, majd tökéletesítette a modern közgazdaságtan, a következőképp hangzik:

A közvélemény vonakodva hajlandó tudomásul venni, hogy a kamat egy olyan jelenség, amely egyedülálló módon függ az uralkodó általános gazdasági állapotoktól. Az emberek vonakodva fogadják el, hogy a jövőbeli javak árendedménye a jelenlegi javakhoz képest nem a piacgazdaság különleges jellemvonása, hanem az emberi értékelés óhatatlan kategóriája, amely épp úgy befolyásolná egy szocialista rendszer tervezőbizottságának a döntéseit, mint minden egyén magatartását a kapitalista rendszerben.¹ Az emberek azt hiszik, hogy a kamatok hitelexpanzióval történő mesterséges csökkentése áldás mindenkire nézve, a tétlen tőkéseknek leszámítva. Az elkerüli a figyelmüket, hogy lehetetlenség új hitelekkel helyettesíteni a nemlétező tőkejavakat, ezért a mesterséges fellendülés szükségszerűen össze fog zuhanni. Éljenzve fogadják az illuzórikus

¹ [Mises a kamatot érti a "jövőbeli javak árendedménye a jelenlegi javakhoz képest" kifejezés alatt; amikor a hitelező kölcsönbe adja a megtakarításait, lemond a jelenben felhasználható javokról a jövőben elérhető javakért cserébe. Lemond a lehetőségről, hogy a jelenben használja a pénzét fogyasztásra, és csak akkor nyílik lehetősége fogyasztani, ha az adós visszafizette a tartozását. De mivel - ha minden más tényező változatlan - az ember mindig nagyobbra értékeli a jelenleg elérhető javakat, mint a jövőbeli javakat, így a megtakarító csak akkor hajlandó lemondani a jelenleg elérhető javokról, ha a várakozása után, a jövőben többet fogyaszthat, mint előtte. Ezt jelenti "a jövőbeli javak árendedménye a jelenlegi javakhoz képest". Az adósnak prémiumot kell fizetnie azért, hogy a jelenben férhessen hozzá a javakhoz (a hitelező megtakarításaihoz) ahelyett, hogy neki kelljen várakoznia és megtakarítania.]

ELLENPROPAGANDA

A személyes és politikai szabadság tudástára

bőséget, amit a hitelexpanzió idéz elő a kezdeti szakaszában, és bigottságukban nem látják, hogy az ezt követő válság a korábbi spekulációs orgia elkerülhetetlen következménye.

Sosem fogalmaztak meg életképes ellenérveket ez ellen az elmélet ellen, amit általában monetáris cikluselméletnek neveznek. Még a Nemzetek Szövetsége által kiadott Prosperity and Depression című jelentés Gottfried Haberler tollából is elismeri, hogy azok a szerzők, aki másképp próbálnak magyarázatot adni az üzleti ciklusokra, „gyakran hallgatólagosan feltételezik – vagy logikailag feltételezniük kell – hogy a bankrendszer képes és hajlamos a hitelexpanzióra az adott körülmények között”. A kormányok ennek ellenére makacsul ragaszkodnak a kamatok hitelexpanzióval történő mesterséges csökkentéséhez. Seregnyi szerző próbálja védelme alá venni ezt a politikát azzal, hogy hamis magyarázatot ad az üzleti ciklusokra, és némán szemet huny a monetáris cikluselmélet fölött. Ők úgy látják, hogy az újra meg újra felbukkanó gazdasági krízisek a szabad piacgazdaság természetéből fakadnak.

Ez a tévedés Karl Marxtól ered. A tanításainak egyik fő dogmája az, hogy a kereskedelmi krízisek periodikus visszatérése a „termelés anarchiájának” természetes velejárója a kapitalizmusban. Marx számtalanszor próbált gyatra és ellentmondásos bizonyítékot szolgáltatni a dogmájára: még a marxista szerzők is beismerik, hogy ezek a próbálkozások teljességgel kudarcot vallottak. Viszont Marx, Engels és az összes tanítványuk egészen Sztálinig és a csatlósaiig abban reménykedtek, hogy újra és újra vissza fognak térni a krízisek, minden alkalommal egyre fenyegetőbbben, és végül arra fogják kényszeríteni az embereket, hogy eltöröljék a gazdasági szabadságot és a gyakorlatba ültessék a szocializmust. Sok álközgazdász – míg nyomtatékosan hangsúlyozta a kommunizmus-ellenességét – fenntartás nélkül elfogadta a marxista hitvallás e fundamentális tételét. Elkötelezték magukat amellelt, hogy demonstrálják a helyességét, és

olyan programokat terveznek, amiket „pozitív kontraciklikus politikának” neveznek. A gyakorlatban ezek a programok egytől egyig arra törekednek, hogy a mindent átszövő állami tervgazdálkodással helyettesítsék a magán kezdeményezést. Ahhoz, hogy orvosolják az állami hitelexpanzió és infláció katasztrofális következményeit, egyre több és több állami beavatkozást javasolnak, amíg el nem tűnik az egyéni szabadság minden morzsája.

Alvin H. Hansen professzor könyve, a *Business Cycles and National Income* (1951) a legújabb példánya ennek a napról napra duzzadó irodalomnak. Egyetlen új gondolattal sem járul hozzá azokhoz, amiket elődei megfogalmaztak. Csupán megismétli azt, amit újra meg újra elmondtak, és amit már százszor, vitathatatlanul megcáfoltak. Megpróbálja újjáéleszteni a zavaros gazdaságelméleti gondolkodás összes kísértetét, mint az általános túltermelést, a túlzott mértékű beruházásokat, az akcelerátor-elveket, és így tovább. Hiányosan mutatja be az eddigi szerzők véleményeit, és kihagyja a legfontosabb hozzájárulásokat. A kötet bőségesen tartalmaz történelmi és statisztikai adatokat, amelyeket a szerző rosszul szerkesztett össze és gyatrán értelmezett.

Nem érdemelne különleges figyelmet Hansen professzor próbálkozása, amivel megkísérelte hitelteleníteni azokat, akik szerint a krízisek ismételt felbukkanását egyedül azzal lehet megelőzni, ha tartózkodnak mindennemű hitelexpanziótól és inflációtól, ha nem ez a hozzáállás volna a jellemző az akadémiai és a hivatalos körökben. A nézetek, amiket ezek a körök vallanak és propagálnak, még annál is végzetesebbek, mint a politikai intézkedések, melyeket igazolni próbálnak.

A jelenlegi kormány vakmerő inflációja és hitelexpanziója előbb vagy utóbb gazdasági összeomláshoz fog vezetni. Ekkor az emberek, akikbe belesulykolták a hivatalos nézeteket, úgy fognak érvelni:

„Teljesen megbukott minden próbálkozás, amivel megpróbálták menteni a kapitalizmust. Nyilvánvaló, hogy a kapitalizmus válságokhoz vezet. Egyetlen orvosság maradt: bevezetni a teljes szocializmust.” Az iskoláink többségében hangoztatott tanítások, illetve a kommunisták szenvedélyes szónoklatai a vasfüggönyön innen és túl nem fognak teret hagyni más interpretációnak.

Ellenezve az efféle beszédet, elengedhetetlen, hogy időben tájékoztassuk az embereket arról, hogy az üzleti ciklus nem a piacgazdaság természetes velejárója, hanem – épp ellenkezőleg – a pénzpiac manipulációjának elkerülhetetlen következménye. Az embereknek meg kell tanulniuk, hogy a gazdasági katasztrófák visszatérését egyedül egy módon lehet megelőzni: hagyni kell, hogy a piac – nem pedig a kormány – határozza meg a kamatokat. Egyedül egy pozitív kontraciklikus politika létezik: nem növelni a forgalomban levő pénzmennyiséget és bankletéteket. A kereskedelmi bankoktól származó hitelekből történő állami költekezés a legbiztosabb módja a gazdasági katasztrófa megteremtésének.

Kedves olvasónk,

Bármennyire is fontosnak találjuk a szabadság üzenetét és annak elterjesztését Magyarországon, sajnos képtelenek vagyunk tartósan önerőből, a segítséged nélkül csinálni.

Kérjük, támogasd az oldalunkat egy egyszeri összeggel, vagy iratkozz fel egy havonta automatikusan ismétlődő támogatásra [ide kattintva](#).